

ХАЈНАЛКА Ф. ПОЖАР¹
УНИВЕРЗИТЕТ У НОВОМ САДУ
ВИСОКА ШКОЛА ЗА ОБРАЗОВАЊЕ ВАСПИТАЧА И ТРЕНЕРА
СУБОТИЦА

ОРГАНИЗАЦИЈА УСПЕШНОГ ОБРАЗОВАЊА – ИЗМЕЂУ ТРАДИЦИОНАЛНЕ И НОВЕ НАСТАВЕ

САЖЕТАК. Бројне реформе система образовања условљавале су промене и у начину рада и односа према ученицима. Савремена настава у школи XXI века обележена је терминима флексибилност, иновативност и захтева увођење бројних иновација. Савремене концепције наставе су настале из потребе да се повећава ефикасност наставе, и нуде организациону шему у којој ученици имају већу слободу кретања и разноврсније моделе индивидуалног рада и стварања. Циљ нашег рада је истраживање дидактичких претпоставки за унапређивање наставе. У раду се анализирају могућности примене различитих облика рада са аспекта успешности образовања, у функцији унапређивања наставе и превазилажења традиционалног начина поучавања – посебно кооперативни рад, у којима ученици раде заједно, у паровима, мањим групама. Позитивни ефекти кооперативне наставе огледају се у бржем и трајнијем усвајању знања, повећава се мисаона активност и самосталност ученика, развија се критично и креативно мишљење па и комуникацијске и социјалне вештине. Она подстиче ученике на размену искуства и на заједничко решавање проблема, тако се циљеви појединих ученика повежују са заједничким циљевима.

Кључне речи: облици наставног рада, групни рад, рад у паровима, кооперативна настава, интерактивна настава

¹ pozarh@gmail.com

Рад је примљен 29. децембра 2016, а прихваћен за објављивање на састанку Редакције Зборника одржаном 22. јуна 2017.

УВОД

„Начин учења треба учинити таквим да не буде насилан... зато што слободан човек не сме ниједну науку да изучава ројски... јер се у души не задржава никакво намењено знање.“

Платон

Савремена обука захтева и савремен приступ наставника и тесно повезивање теорије и праксе. Да би се то успешно спровело, потребно је применити савремене облике рада у настави. Начин активности између наставника и ученика мора бити окарактерисан као нека врста социолошке организованости. У процесу учења можемо се одредити за неку врсту груписања ученика. То може бити рад са читавим одељењем, са групом ученика, рад у паровима или чак рад са појединцима. На овај начин заправо бирамо облик наставног рада, који може бити: фронтални, групни, тандем и индивидуални облик (Попов и Јукић, 2006). Избор наставних облика и њихова комбинација зависи од врсте наставних садржаја, узраста ученика, оспособљености ученика за самостални рад, од степена опремљености школе наставним средствима и медијима, и од афинитета и компетенција наставника да их на одговарајући начин примењује и комбинује. Анализом савремених облика рада очекујемо резултате који ће послужити као путоказ и подстицај у ком правцу би требало деловати, како би настава од традиционалне „екс катедре“ постала настава која омогућава самосталну мисаону активност и интерактивно учествовање свих ученика.

ФРОНТАЛНИ ОБЛИК РАДА

У пракси, током обучавања најчешће се одлучујемо за фронтални тј. колективни облик наставног рада. У фронталном раду, наставник се непосредно обраћа читавом одељењу, заједнички подучава све ученике. Наставник је у директном односу са ученицима и наставним садржајем, односно он је посредник између наставног садржаја и ученика. Истовремени рад свих ученика на истом наставном садржају најчешћи је у обради нових наставних садржаја, мада је нашао примену и на уводном делу

часа или завршном делу часа; пре и после примене рада у групи – посебно на часовима вежби; пре и после гледања филма итд.

Предности фронталног облика рада су: Фронтални облик рада је економичан и једноставан за примену, развија осећај заједничтва и једнакости. Рад се истовремено почне и заврши, посматрају се свих ученици; незамењив је при давању упутстава и појашњења; а слабији ученици се подстичу на интензивнији темпо рад.

Недостаци фронталног облика рада су: да је ученик запостављен (слуша и одговара ако наставник постави питање), учење се подешава „просечним“ ученицима – бољи ученици се досађују, а за слабије ученике ова настава је претешка. Присилјава ученике на исти темпо рада, јавља се пасивизација већине посебно код вежбања задатака (нпр. дозирање лекова), јавља се проблем „психологија готованства“, а наставник се брзо умара и нема увида у активност ученика (Продановић и Ничковић, 1974).

Фронтални облик рада је и даље непревазиђен и неопходан у настави. Како би се превазишли недостаци, треба користити фронтално-интерактивни приступ, када наставна јединица буде обрађена као систем проблемских питања и омогућава да ученици буду активни учесници наставе. Међутим, у савременој настави треба да доминира самостални рад ученика. Они све чешће треба да буду у позицији да самостално уче нове садржаје, да их вежбају, понављају, да повезују теорију са праксом. У самосталном раду ученици су у директном односу према наставним садржајима. Самостални рад ученика остварује се кроз три облика наставног рада – групни, индивидуални рад и рад у пару (тандему).

ГРУПНИ ОБЛИК НАСТАВНОГ РАДА

Унутар ученичког колектива формирају се групе које раде самостално на одређеним задацима и са резултатима рада упознају наставника и остале ученике. Наставник руководи радом, али не непосредно, његова комуникација са ученицима је повремена, а ученици у групи раде на заједничком циљу. Наставник води групе, објашњава, када треба помаже, али је у првом плану самостални рад ученика у оквиру група. Групе могу бити од 3 до 6 уче-

ника – хомогене или хетерогене. Потребно је одредити улоге чланова у групи да би сви били укључени. На крају представници група износе резултате рада, који постају предмет дискусије.

Задаци у групном облику рада могу бити:

- Истоветни задаци, недиференцирани рад у групи нпр. код савладавања веома важних садржаја.
- Разноврсни задаци или диференцирани рад, када се део наставне јединице или теме подели ученицима у више група, у зависности од њиховог броја и могућности.
- Тако имамо могућност да у циклусима измењујемо задатке по групама, све док се не уверимо да је свака група савлада-ла све задатке и теме.

Наставни рад у којем доминира рад у групи одвија се по фазама тј. одређеним етапама, које методичари различито одређују, иако већина истиче три основне етапе:

- 1) *Уводни гео* – договор о раду – заједнички је за све ученике, у њему се спроводи садржајна и психолошка припрема за рад: ученици се упознају са програмом рада, формирају се групе, задају се задаци, одлучује се о начину рада, припремају се извори знања, итд. Уопштавање рада посебно је важно када се примењује групни рад са диференцираним задацима или задацима у циклусима.
- 2) *Главни гео рада* – рад у групи – одвија се као самосталан рад ученика у групи који се заснива на подели рада унутар саме групе, док наставник само помаже ученицима у савладавању одређених тешкоћа. Током рада у групи важно је да ученици обаве поделу рада унутар групе, договоре се о раду, прикупе одговарајуће податке, воде белешке, спроведу дискусију и припреме извештај групе.
- 3) *Завршни гео* – уопштавање – обухвата извештаје групе, дискусију о њима у одељењу и наставничко уопштавање рада (додатна тумачења, допуњавање извештаја, задавање додатних задатака и сл.). Како сваки наставни рад треба закључити проверавањем његове делотворности, наведеним деловима наставног рада треба додати и етапу проверавање ефикасности наставног рада.

Да би група успешно радила треба да буде: добро састављена (услов за добру сарадњу међу члановима), добро организована (да може самостално да ради, да планира, евидентира, верификује рад сваког члана), и да буде у комуникацији са наставником и са осталим групама ради међусобног помагања.

Предности групној облика рада су: непосредан однос ученика са изворима знања, непосредан однос са осталим ученицима у групи што развија комуникацијске вештине и способност за тимски рад и сарадњу. Ученици се уче правилном изражавању, слушању, раду на заједничком циљу, а често се међусобно „боље“ разумеју; рад је динамичан, занимљив, доприноси интелектуалном развоју и провоцира критичност; развија самосталност – овај облик омогућује да се рад индивидуализује; помаже у решавању проблема (могуће је прићи са различитих становишта), а погодан је и за размену искуства путем дискусије.

Недостаци групној облика рада су: сложеност формирања група; уводни део представља велики утрошак времена и потребно га је добро припремити; чести су проблеми са дисциплином; доминација одређених ученика, губитак контроле над успехом појединог ученика, не одговара сваком ученику. Потребна је одговарајућа опрема за практични рад ученика, много различитих извора знања; али и спремност и спретност наставника да обезбеди материјалне предуслове за такав рад (Трнавац и Ђорђевић, 1998).

Овај облик је нарочито погодан у практичном образовању. На почетку наставних вежби ученици се поделе по групама, свака група добије свој радни задатак. Ученици приступе извршавању проверених задатака, уз помоћ и координацију наставника. На крају, организује се групна дискусија, када представници групе износе извештај о томе шта и како су радили, да ли је било неких потешкоћа при извршавању проверених задатака.

РАД У ПАРОВИМА

Рад у паровима тј. тандемима значи да два ученика заједнички решавају постављени задатак. Они могу бити спојени хомогено (отприлике истих способности) или хетерогено (различитих предзнања, способности и приступа). Притом треба имати у виду да се не упарују две доминантне, као ни две пасивне личности.

Они морају да се допуњују, да су толерантни, да цене један другог. На овај начин можемо доћи до позитивних резултата.

Предности рада у паровима: тиха комуникација која не нарушава концентрацију лако се комбинује са осталим облицима рада (посебно код провере наставног листића); сузбија монотонију; за ученике је врло занимљив, подстицајан за развијање сарадње и самосталности у раду.

Недостаци рада у паровима: ученици често не желе или нису припремљени за заједнички рад, могућа је појава супарништва или избијање сукоба; може се изгубити могућност увида у рад појединог ученика (Вилотијевић, 2000).

Рад у паровима веома је погодан у практичној настави код вежбања и понављања. Веома је интересантан за ученике, они помажу једни другима, међусобно исправљају евентуалне грешке. Радећи заједно уче се солидарности, толерантности и колегијалности.

ТРАДИЦИОНАЛНА И НОВА „АКТИВНА“ ШКОЛА

Да би се остварила ефикасна наставна интеракција треба напустити неке стереотипе у традиционалној настави, а то је: доцентна позиција наставника уз вербалну доминацију, преобладајуће меморијско-репродуктивна улога ученика, преобладајуће фронталног облика рада и слично. Ефикасност традиционалне наставе се не може оспорити, али је битно истаћи да има ограничене домете.

Основне карактеристике традиционалних школа су:

- Дефинисан план и програм на основу којег се врши вербално преношење знања;
- Улога ученика је да у што већој мери савлада обавезно градиво;
- Мотивација за ученике је спољна: то су оцене, похвале, награде и казне;
- За школу је ђак та особа која треба да са разумевањем понови испредавано градиво (Кадум-Бошњак, 2012).

Активном школом сматрамо школу фокусирану на ученика који се третира као комплетна личност, чији се захтеви и могућ-

ности у потпуности уважавају и на њега се базира читава обука и едукација.

Основне карактеристике активне „нове“ школе су:

- Не постоји фиксни, целовит план и програм. Више је то нека врста оријентационих планова који су флексибилни и базирају се на интересовању ученика;
- Свако ново учење надовезује се на претходно знање и лично животно искуство детета;
- Мотивација је унутрашња, лична, а методе су активне као нпр. лабораторијске вежбе, социјалне активности, теренски рад и др.;
- Циљ ове школе јесте развој личности и индивидуалности сваког ђака, а не само усвајање неког програма;
- На крају неког циклуса оцењује се задовољство ученика наученим, његов напредак, мотивисаност и заинтересованост за рад и активност (Милетић, 2007).

Из овог сажетог описа два типа школе, практично је употребљиво следеће:

- напуштање неких карактеристика традиционалне школе (предавање као једини вид наставе, пасивност ученика, оцењивање само тачне репродукције знања...);
- уважавање детета у школи, узимање у обзир његових узрачних и индивидуалних карактеристика, проширивање репертоара наставних метода при реализацији унапред утврђених програма, вођење рачуна о мотивацији ученика за учење, подстицање развоја као један од циљева учења, а не само усвајање градива.

У наставку (Табела 1) назначене су предности савремених облика рада у односу на традиционални начин подучавања.

КООПЕРАТИВНА ИЛИ САРАДНИЧКА НАСТАВА

Примена нових, интерактивних метода је основни правац промене у данашњој настави. То је настава која се заснива на интерперсоналном кооперативном односу ученика на часу. Њоме се превазилазе многе слабости традиционалне наставе. Наставник треба боље од свих учбеника и медија да пренесе своје знање на

ТРАДИЦИОНАЛНА НАСТАВА:	НОВИ КОНЦЕПТ НАСТАВЕ:	ПРЕДНОСТИ:
<ul style="list-style-type: none"> - Настава је фокусирана на наставника тј. на процес поучавања; - Дете је ученик (усваја и репродукује градиво, изграђује неке вештине); - Настава је усмерена на апстрактног ученика – нема довољно флексибилности и индивидуализације; - Ученик је подређен у интеракцији. 	<ul style="list-style-type: none"> - Настава је фокусирана на ученика, изазивање открића, мисаони рад ученика на разумевању чињеница; - Дете је истраживач који самосталним радом долази до нових сазнања које проверава у практичном раду; - Настава је усмерена на емпиријско мишљење, индивидуалним задацима се сваком појединцу омогућава оптимални развој свих врста интелигенција и способности; - Ученик је у истој мери активан као и наставник. 	<ul style="list-style-type: none"> - Ученици преузимају иницијативу у одређивању потреба и циљева учења, у проналажењу извора знања, одлучују о томе на који начин ће учити, добијамо стваралачку примену знања која се проверава на разне начине и са разним примерима; - Развија способност откривања образаца и значења (апстракција), способност уочавање односа међу појавама, критичко мишљење и решавање проблема, развој социјалних компетенција – тимски рад, и налажење сопственог пута у трајном учењу путем експериментисања.

ТАБЕЛА 1: ПОЛОЖАЈ И УЛОГА УЧЕНИКА У НОВОМ КОНЦЕПТУ ОБРАЗОВАЊА

ученике. Учење мора да прерасте у социјални процес који се дешава и између ученика и родитеља, да се створи круг међусобног односа.

Циљ овог интерактивног метода је да се преносе акције са наставника на ученике, да они настоје да уче заједнички, да им циљ учења буде предочен као лако дохватљив. Важност се обраћа на примену научног и вредновање процеса. Примена интерактивног метода учења утиче на виши ниво мотивације у разреду, развија се сарадња међу ученицима и предузима се одговорност ученика. Они се уче усаглашавају ставова, заједничкој акцији, толеранцији и модерној комуникацији користећи медије и различите изворе знања.

Тимски облик рада (интерактивна, сарадничка или кооперативна настава) је социјална формација. Суштина се састоји у стварању заједничког тима наставника и ученика. Ови тимови заједнички планирају и остварују план и постигну циљ тог плана. Исто је тако битно да сваки учесник у тиму према својим могућностима и способностима учини све да би заједничко постављени циљ у потпуности остварио. У тиму чланови не морају, али могу бити у равноправном или у хијерархијском односу.

Приликом примене ове методе, много проблема и рада захтева добар распоред времена (Јенсен, 2003).

Проучавајући моделе кооперативног учења научници су све више указивали на утицај искуства на учење. Модел назван искуственим учењем дефинисали су Шарон и Џонсон (Sharon i Johnson, 1976, према Кларин, 1998), који истичу да особа најуспешније учи ако сама учествује у стицању знања.

Према тврдњама Абрамија (Абрами, 1995, према Кларин, 1998), метода кооперативног учења је она, где се подстиче индивидуална одговорност и активно учествовање у решавању задатака. По њима током примене ове методе ученици раде заједно у групама те се ствара позитивна међузависност. Овим се истиче активност и одговорност за сопствено учење. Две су непобитне предности кооперативног учења:

- помаже развијању способности решавању проблема и способност закључивања;
- побољшава односе међу члановима групе и самопоштовање (Чудина-Обрадовић и Тежак, 1995).

Анурадха Гокхале (Anuradha A. Gokhale) у свом истраживању „Колаборативно учење повећава критичко мишљење“ наглашава да је развој и повећање критичкога мишљења кроз кооперативно учење један од примарних циљева технолошког образовања, јер радници морају бити способни креативно размишљати, решавати проблеме и доносити одлуке као тим, а кооперативно учење даје ученицима могућност да већ у раном детињству уче суделовати у расправи, преузимати одговорност и критички мислити.

По њему, појам кооперативно учење представља инструкцијску методу у којој ученици разних нивоа знања уче заједно у малим групама.

Ученици су сами одговорни за своје учење као и за учење осталих. Успех једног члана групе помаже другом да буде успешнији. Кооперативни тимови постижу веће нивое мишљења и задржавају информације дуже од оних који раде индивидуално.

Подељено учење даје ученицима прилику да учествују у расправи, преузимају одговорност за сопствено учење, а размена идеја не само да повећава интерес међу ученицима, већ унапређује и критичко мишљење. Развијање и увежбавање способности критичког размишљања, просуђивања и закључивања, важан је сегмент општих образовних задатака у школи. Након учествова-

ња у кооперативном учењу, сваки ученик треба да буде оспособљен да исти или сличан задатак уради самостално.

Начини за успостављање личне одговорности:

- Мање групе за учење значе веће шансе за личну одговорност;
- Решавање индивидуалних тестова и радних задатака да би се проценило постигнуто знање;
- Усмено испитивање – случајним избором се прозивају да презентују рад своје групе, а да притом читава група треба да је присутна;
- Посматрање група и вођење евиденције о сваком члану, о доприносу постизању циљева и вредновање рада појединаца;
- Додељивање улоге особе да буде контролор у својој групи и да проверава знање осталих чланова групе;
- Захтев према свим члановима група да подучавају једни друге ономе што су сами савладали. Ово се зове стимулативно објашњавање.

Иако велики број истраживачких доказа говори у прилог кооперативног учења, то да ли ће ефекти његове примене у настави заиста бити позитивни не зависи само од ентузијазма и добре воље наставника и ученика да раде на овакав начин.

Наставник мора да проведе озбиљну припрему и ангажовање да би могао да креира кооперативну ситуацију за учење. Иако постоји велики број модела и техника кооперативног учења, које варирају у погледу начина на које ученици раде заједно, у погледу структуре задатака за учење, као и степена у коме кооперативни напори ученика удружени са такмичењем између група, неки елементи структуре услова су неопходни, без обзира о којој варијанти групног рада је реч.

Да би се постигли жељени ефекти, наставници треба да се држе примене следећих елемената:

- 1) структурирање задатака и позитивне међузависности ученика;
- 2) дефинисање индивидуалне одговорности;
- 3) спровођење интеракције „лицем у лице“;
- 4) вежбање социјалних вештина ученика, и
- 5) вредновање групних процеса.

Предности кооперативно-интерактивног учења су многобројне:

- бољи успех и продужено памћење,
- чешће размишљање вишег реда, дубље разумевање и критичко мишљење,
- усмеренији рад у одељењу и мање недисциплине,
- већа мотивисаност за боље оцене и учење,
- већа способност да се ситуација промотри из туђе перспективе,
- позитивнији, толерантнији и пријатељски однос са вршњацима,
- веће друштвено подржавање,
- боље прилагођавање,
- позитивнији однос према самом себи,
- веће друштвене компетенције,
- позитивнији ставови према наставним предметима, учењу и школи,
- позитивнији однос према наставницима (Steele, Meredihт i Temple 1998, према Пеко и Пинтарић, 1999).

Стратегије и препоруке за организовање кооперативног учења:

Постоје многе стратегије које подстичу кооперативно учење. Најчешћи облик је рад у пару и рад у групама. Рад у пару може бити добар почетак за разне групне активности које захтевају већи ниво сарадње по саставу: размисли; спари; размени; формулиши; размени; послушај; креирај итд.

- 1) *Педагошка радионица* као специфичан облик групне интеракције, са својим главним обележјем – кружном комуникацијом.
- 2) *Игра улога* је метода поучавања ставова и понашања, помоћу уживљавања учесника у улогу другог.
- 3) *Симулација* је стварање замишљене социјалне ситуације која је у главним деловима слична некој животној ситуацији. Унутар те замишљене ситуације ученици преузимају различите улоге и долазе у међусобне односе и замишљају и производе различите учинке тих односа.
- 4) *Олуја идеја* је примена технике, када се записују решења неког проблема и подстичу се ученици да дају што више идеја. Све

идеје се записују без обзира колико су добри или изводљиви. У каснијим фазама може се спроводити расправа о сваком предлогу. Тада се могу одбацити неприхватљиви и задржати добри.

- 5) *Кооперативна слајалица или дојуњалка*: Разред се подели у групе по четири ученика. Сваки ученик унутар групе добије свој број, од један до четири, и увид у тему на којој ће се радити. Бројеви један, два, три и четири излазе из својих основних група и формирају експертне групе јединица, двојки, тројки и четворки које су стручњаци или експерти за један део задане теме, на којој ће радити. Када експертне групе заврше са проучавањем свог дела, сваки се ученик враћа у своју основну групу где подучава остале ученике.
- 6) *Стабло дугућности* је кооперативна метода која је слична и може се комбиновати са „олујом идеја“ (Чудина-Обрадовић и Тежак, 1995). Сваки ученик на једном стаблу добија своју грану, где се додају листови са исписаним идејама или предлози за решавање неког проблема.
- 7) *Турнири* су облик кооперативног учења који је у првом делу истовестан са тимским учењем, али се, на крају уместо квиза, организују турнири. На турниру чланови тима не делују као група него појединачно. За сваким столом седи по три такмичара, подједнаких способности. Они се труде да одговоре на питања обележена бројевима на картицама. За тачне одговоре такмичар задржава картицу, а за нетачне је губи. На крају се поени сабирају према броју картица које су остале код сваког играча. Број поена се израчунава за сваки тим.

Тимови ученика су хетерогене групе од четири до шест ученика различитих способности. Тимови се међусобно такмиче. У првом делу часа нова наставна јединица се излаже целом одељењу на класичан начин (монолог, дијалог, демонстрација), а затим се тимовима подели материјал за учење и радни листови које треба попунити. Тим може да ради заједнички, а може да се ради и у паровима или индивидуално. Овакво учење обично траје једну радну седмицу, а затим се организује квиз у коме сваки ученик наступа индивидуално без помоћи осталих чланова тима. Резултати свих чланова тима се сабирају и тако за све тимове. Победници су они тимови чији су појединци највише напредовали.

8. *Групно исцртавање* је кооперативан начин рада у коме су обједињени класична настава са академским захтевима, ученичка

интересовања и принципи кооперације. Ученици сами одабирају неки проблем за истраживање. Главна тема за истраживање дели се на подтеме, а одељење на групе од којих свака узима ону подтему за коју су највише заинтересована. Свака група прави план истраживања и дели задужења на појединце. Сваки појединац је дужан да обради свој део, а делови се, затим, синтетизују у целину и тако за сваку подтему. На крају се све групе састају да сједине информације. Наставници су усмеривачи рада ученика.

9. *Реципрочно ђоучавање* је техника кооперативног учења. У овом наставном раду ученици и наставници се наизменично налазе у наставничкој улози (улози онога који поучава). Ученици се припремају за предаваче на основу писаног текста, али се они претходно упућују у то како треба објашњавати, сажимати, синтетизовати, закључивати, постављати питања (Кадум-Бошњак, 2012).

Како се ради о групним облицима рада, распоред седења је углавном као седење у кругу тако да нико никог не гледа у леђа. Простор у средини круга је празан и служи за извођење заједничких делатности (кретање, цртање, писање и сл.).

Свака радионица, по правилу, састоји се од припремних, изводљивих и завршних делатности. Припремне и завршне делатности пожељно је радити у заједничком кругу (у кругу су сви равноправни, нема хијерархије, олакшана је комуникација и деца су више упућена једна на друге), а изводљивост учењем у пару или малим групама.

Важан је моменат да након сваке активности следи расправа, где свако има право на своје мишљење, макар и различито. Треба изанализирати ученике и резултате предложених решења. Зашто је прихваћено решење добро, а одбијено мање добро.

Наставник не сме постављати много питања или противуречити, већ подстицати ученике да експериментишу идејама, објашњавају и надопуњују своје резултате, скицирају своје идеје, откривају шта је познато, а шта непознато. Водитељ треба што дуже задржавати ученикову знатижељу и нагађање, јер те делатности продубљују инвентивно и развијају критичко мишљење. Ученике треба упутити и подстицати на нове делатности, да увек буду спремни на сарадњу и прихватање туђих идеја ако су оне добре. На овај начин се ствара кооперативна клима (Ђукић, 2003).

Често се може чути да су за расправе и одлучивања задужени одрасли. Наравно, то деца онда тако и прихвате и тешко их је казније научити могућности избора, а то је важан корак и основица

за доношење одлука. Групна дискусија захтева од ученика појашњавање и изражавање својих стајалишта те слух за гледишта других.

ДИСКУСИЈА

Савремена школа захтева савремене начине учења и поучавања, а сарадничко учење један је од таквих начина који треба да буде све заступљенији у наставној пракси.

Од школа се тражи да се модернизују програмски садржаји и наставна технологија те да се напусте традиционални оквири рада.

Нагласак се ставља на такве промене којима се настоји постићи формирање стваралачке и самосталне личности. У центру интересовања није више индивидуа која учи, већ појединац који размишља. У савременом образовању као циљ треба поставити наставне иновације помоћу којих се могу превазићи недостаци и ограничења традиционалне наставе, јер је самостални мисаони рад ученика највиши квалитет и основни циљ наставе.

Организацију наставе по новој „школи“ чине форме интеракције – односи подршке међу ученицима, сарадничка клима путем кооперативних група и кооперативних облика учења у којој мање групе ученика који уче заједно, узајамно се помажу и подстичу, са стицањем сарадње, тимског рада и толеранције, и које се реализују путем:

- Дискусије стално подстичу когнитивне способности, активно понављање информација, одбрана својих идеја и аргумената. Овим се у кооперативној настави одабирање правог решења смешта у дугорочну меморију.
- Размене (супротстављања) мишљења, идеја, информација, активно учешће у кооперативним, малим хетерогеним групама – рад у паровима, групни рад.
- Активни разговори приликом решавања задатака, као и опредељивање за неки од других метода који су у примени да би се дошло до жељеног циља.

Исходи учења треба да буду:

- стваралачка примена знања у животу и практична искуства,
- компетенције и знања за живот,
- способност сналажења, проналажења, истраживања,
- одговорност, радозналост, сумња,
- толеранција, разумевање других, и

– тимски рад.

ЗАКЉУЧАК

Колаборативни процес учења има обимне и разноврсне залихе. Кооперативно учење ефикасно развија вештине критичког мишљења (решавање проблема, управљање информацијама, доношење одлука). Применом ове методе ученици могу да доживе осећај да са другима могу да обављају више него што могу постићи сами, јер деле задатак. Они могу бити фацитатори групе и бенигни критичари међусобног рада. Током сарадње развијају комуникацијске вештине. Они уче како да питају, да изражавају мишљење и став, да дискутују и образлажу, обрате пажњу на друге, оцене рад колега и себе. Заједничко учење много више активира ум и размишљање него традиционални фронтални облик рада. У идеалном случају, самостални и групни облик учења боље припрема за касније самостално и доживотно учење.

Кооперативна настава је још увек недовољно заступљена у наставној пракси, а један од разлога је чињеница да су почетни покушаји наставника да креирају ситуацију за сарадњу међу ученицима често осуђене на неуспех. Наставници често немају довољно „оруђа“ за планирање и примену овог облика рада, осим заинтересованости да пробају нешто ново у раду са ученицима. Брзо се разочарају, јер се суоче са озбиљним проблемима у дисциплини и мотивисаности ученика.

Да би кооперативно учење било успешно морају се структурирати услови и припремати околности под којима ће ученици радити. Зато важан корак у примени овог облика учења представља адекватна припрема наставника, од које у највећој мери зависи ефикасност примењених метода. На крају, треба поменути да, иако је евидентно да сарадња ученика доприноси бољим резултатима у различитим областима дечјег развоја него учење у коме доминира такмичење или индивидуални рад, ипак примена ових метода заузима важно место у школском учењу, будући да сваки од ових облика активности пружа деци важне лекције за живот.

- ЛИТЕРАТУРА Вилотијевић, М. (2000). *Дидактика II - Теорије учења и настава*. Београд: Научна књига.
- Букић, М. (2003). *Дидактичке иновације као изазов и избор*. Нови Сад: Савез педагошких друштава Војводине.
- Јенсен, Е. (2003). *Суџер-настава*. Наставне стратегије за квалитетну школу и успјешно учење. Загреб: Едука.
- Кадум-Бошњак, С. (2012). Сурадничко учење. *Методички ољеди*, Вол. 19, Но.1/2012, 181–199.
- Кларин, М. (1998). Знање и компетентност у функцији методе поучавања. *Радови Филозофског факултета у Загубу*, Св. 37(14), 171–190.
- Милетић, Ј. (2007). Кооперативна или сарадничка настава. *Образовна технологија*, Бр.3/2007, 60–74.
- Пеко, А., и Пинтарић, А. (1999). *Увод у дидактику хрватског језика*. Осиек: Педагошки факултет.
- Попов, С., Јукић, С. (2006). *Педагогија*. Нови Сад: СNTI, WILLY.
- Продановић, Т., Ничковић, Р. (1974). *Дидактика*. Београд: Завод за уџбенике и наставна средства.
- Трнавац, Н., Ђорђевић, Ј. (1998). *Педагогија*. Београд: Научна књига.
- Чудина-Обрадовић, М., Тежак, Д. (1995). *Миротворни разред*. Приручник за учишћеље о миротворном одјоју. Загреб: Знамен.
- Anuradha, A. G. (1995). Collaborative Learning Enhances Critical Thinking. *Journal of Technology Education*. Vol.7, No.1, 1045–1064.

HAJNALKA F. POŽAR

UNIVERSITY OF NOVI SAD

PRESCHOOL TEACHER AND SPORT TRAINER HIGH SCHOOL IN SUBOTICA

SUMMARY

THE ORGANIZATION OF SUCCESSFUL EDUCATION
– BETWEEN TRADITIONAL AND MODERN TEACHING

A number of reforms by the educational system have conditioned the changes in working methods and the attitude towards students. Modern teaching in schools of the 21st century was marked by the terms of flexibility and innovation, which requires the introduction of a number of innovations. Contemporary concepts of teaching arose from the need to increase the efficiency of teaching and to provide an organizational scheme where students have more freedom of movement and more diverse models of individual work and creation. The aim of our work is the research of didactic prerequisites for improving the teaching of health care. The paper analyses the prospect of utilizing different forms of work from the aspect of successfulness of education, for the improvement of teaching, as well as to overcome the traditional way of teaching. Special emphasis is placed on collaborative work, in which students work together, in pairs or in small groups. The positive effects of collaborative learning are reflected in a much faster and more lasting acquisition of knowledge and thought activity. Furthermore, the independence of students is increased, while critical and creative thinking is developed, along with communication and social skills. It encourages students to exchange experiences and to practice collaborative problem solving; therefore, the goals of individual students connect with the common goals.

KEYWORDS: forms of educational work, group work, work in pairs, collaborative learning, interactive teaching.

Овај чланак је објављен и дистрибуира се под лиценцом Creative Commons

Ауторство-Некомерцијално Међународна 4.0 (CC BY-NC 4.0 |

<https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).

This paper is published and distributed under the terms and conditions of the Creative Commons Attribution-NonCommercial International 4.0 licence (CC BY-NC 4.0 | <https://creativecommons.org/licenses/by-nc/4.0/>).